

KRONIEK 2019

RIK VAN DAELE

02 02 19

Tijdens de fiets- en wandelbeurs in Gent werd de topogids *Streek-GR Waas- en Reynaertland* aan het (grote) publiek voorgesteld. Hij schoot meteen in de top drie van de beste verkoopresultaten van de vzw Grote Routepaden. Tijdens de beurs gaf Isabel Hoogewijs, een van de bezielers achter de topogids, een lezing over de vernieuwde Streek-GR, het Waasland en het Reynaertverhaal.

In 1991 publiceerden Rik van Daele, Herman Heyse en Marcel Ryssen *Het land van Reynaert* bij uitgeverij Davidsfonds (https://www.dbnl.org/tekst/dael009land01_01/). In deze gids werden een autoroute en een langeafstandswandelpad beschreven. Dit 103 km lange wandelpad werd in 1998 geadopteerd en lichtjes aangepast door de vzw Grote Routepaden, die er een streek-GR van maakte. De roodgeel gemarkeerde wandeling wordt ondertussen al meer dan twee decennia uitstekend onderhouden door de vrijwilligers van de vzw. Na meer dan twintig jaar was het tijd om deze route te herwerken. De nieuwe route kreeg een groot verlengstuk tussen Lokeren, Waasmunster en Temse, werd opgefrist en werd uitgegeven in een nieuwe publicatie. Die publicatie werd ondertussen bekroond, waardoor de route begin 2020 werd uitgeroepen tot de beste wandelroute van de Benelux van 2020.

16 02 19

In Stekene vond de 27ste Herman Heyselezing plaats, een organisatie van de heemkundige kring d'Euzie vzw en de vzw Reynaertgenootschap, ter ere van en in nagedachtenis aan Herman Heyse (1937-1992), medestichter en redacteur van *Tiecelijn* en stichtend voorzitter van d'Euzie. Gastspreker was historicus en geograaf dr. Adrie M.J. de Kraker. Hij publiceerde over de landschapsontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen vele boeken en artikelen, zoals *Over den Vier Ambachten* (1993), *Landschap uit balans* (1997), *Westerschelde, water zonder weerga* (2002), *Veen-Vis-Zout* (2007). Hij is verder gespecialiseerd in de geschiedenis van de waterstaat, de cultuurlandschappen van Nederland en de klimaatgeschiedenis.

27 02 19

De gemeente Moerbeke was in 2019 voorzitter van het Intergemeentelijk Project Het land van Reynaert. Schepen Stijn de Schepper aanvaardde namens de gemeente het voorzittersbeeldje van kunstenaar Ernest van Huffel uit de handen van afscheidnemend voorzitter en schepen Marie-Claire van Nieuwenhuysse van Lochristi, die voor de gelegenheid de reuzen Hermeline en Reynaert had meegebracht. Peter Holvoet-Hanssen gaf de overdracht inhoudelijk vorm op de hem heel eigen manier.

Later zouden er nog Moerbeekse Reynaertinitiatieven volgen naar aanleiding van de Buitenspeeldag en de Week van de Smaak (de lezing *Uit het kookboek van Reynaert de Vos* door Rik van Daele in de bibliotheek van Moerbeke op 21 november 2019) en verder waren er een workshop toneel, creakampen in juli en een projectmaand in alle Moerbeekse scholen. Het IGP Land van Reynaert is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband tussen negen Wase gemeenten, Hulst, Lochristi en Destelbergen, en het Reynaertgenootschap als adviseur, met als doel: de promotie van het Land van Reynaert, de promotie van het Reynaertverhaal, het afstemmen van de grote verscheidenheid aan Reynaertinitiatieven en de organisatie en coördinatie van intergemeentelijke, grensoverschrijdende Reynaertinitiatieven.

01 03 19

De jonge vereniging Starlight Musical Productions vzw bracht tijdens de krokusvakantie 2019 de gloednieuwe, eigen musical *Reynaert* op de planken. Ze werkte hiervoor nauw samen met de gemeente Middelkerke, waar de voorstelling veertien keer werd opgevoerd in Centrum De Branding. De regie was in de handen van Rik Lamote. De decors werden ontworpen door Michael Schollaert. Viktor Quataert speelde de jonge vos en Rik de Smet de oude. *Reynaert* won twee Gouden Meeuwen van Opendoek: eentje voor Thomas Vanhauwaert, die de muziek componeerde en het liveorkest dirigeerde; een tweede voor de vrijwilligers die zorgden voor de grime en de kostumering.

14 04 19

In De Panne vond op initiatief van kunstenaar Karen Oger een afvalraapwandeling plaats. Het blauwe strandafval werd toegevoegd aan een installatie die van 2 tot 22 april stond opgesteld in Provinciaal Bezoekerscentrum Duin-

panne. Het kunstwerk bestaat uit een berg zelf opgeraapt blauw afval (een metafoor voor de puinhoop die de mens van de wereld maakt) met daarrond kranten waarvan de foto's overschilderd zijn met de dieren uit het Reynaertverhaal.

Nadat het kunstwerk in De Panne werd getoond, werd het van 18 juli tot 18 augustus in de exporuimte Bommenvrij in Nieuwpoort geëxposeerd. De vernissage op 21 juli werd ingeleid door Benedict Vandaele. (Zie ook in dit jaarboek p. 277-289.)

11 05 19

In Galerie 11 in de Via Giuliani 103 in Rome opende de solotentoonstelling *Visions and Demons* van de Eindhovense kunstenaar Theo van de Goor. De expositie liep tot 5 juni. Galeriehoudster Stefania Minutaglio zag de verbazingwekkende etsen van Van de Goor via LinkedIn. Ze was zo enthousiast dat ze meteen een tentoonstelling voorstelde. Daarin waren o.a. de olieverfschilderij 'The tribe', het object 'Faun' en tien drogenaaldetsen over de duivel en Reynaert te zien, twee thema's die de kunstenaar al lange tijd fascineren. Vijf etsen kwamen uit *Van Den Vos Reinaerde*, Van de Goors eerste Reynaertetsenboek: (1) 'Bruun de beer' (portret van de beer met bijenkorfstaf); (2) 'Cuwaert' (de biddende haas); (3) 'De Hofdag' ('Doe Quamen alle die dieren'); (4) 'De Hennenmars' (Cantecleer met gevolg naar het hof); en (5) 'Bruun gevangen in de boom' (de dorpelingen geven Bruun ervan langs).

17 05 19

De Bib Sint-Niklaas en de Erfgoedcel Waasland organiseerden in het SteM (Stedelijke Musea Sint-Niklaas) een colloquium over de Wase dialecten. Het Reynaertgenootschap was een van de mede-organisatoren en coördineerde de intermezzi tussen de lezingen. Frans de Schepper vertolkte de Bruunscène in de versie van George Sponselee in het Hulsters. Eddy Levis las de Tibeertscène voor uit zijn eigen bewerking in het Gentse dialect. Marcella Piessens bracht als afsluiter twee Reynaertvertellingen van acteur, zanger en cabaretier Jef Burm (1923-2011) in het Sinnekloases. Eerst beluisterde het publiek de fabel van de vos en de raaf (*Reinaert en de Raaf*) en vervolgens *In 't Zwijgershoekske* (over de wolf en de vos).

25 05 19

In de gebouwen van de Vrije Universiteit Amsterdam vond de ‘open dag’ van de Stichting Handboekbinden plaats in samenwerking met het Scriptorium Collectief, een onafhankelijk samenwerkingsverband van onderzoekers, ambachtsmeesters en conservators van universiteitsbibliotheken op het gebied van het vervaardigen, gebruiken en onderzoeken van het religieuze boek. Het programma stond in het teken van de middeleeuwen. In de Grote zaal werd *Van den vos Reynaerde in katernen* voorgesteld, een bijzonder project waarbij ook het Reynaertgenootschap betrokken was. In het kader van het thema ‘Het middeleeuwse boek’ gaf de Stichting Handboekbinden in samenwerking met uitgeverij de Ganzenweide (Rob Koch) het boek *Van den vos Reynaerde* in losse katernen uit. Het resultaat was een prachtige druk met de oorspronkelijke tekst uit het Comburgse handschrift met daarnaast de hedendaagse vertaling door Walter Verniers (een tekst die uitgegeven werd door het Reynaertgenootschap), opgelucht met prenten van Gustave van de Woestyne, Wim de Cock en Henri van Straten. De twintig katernen van zestien pagina’s, waarvan een blanco katern, werden nadien individueel ingebonden. Handboekbinders (en verzamelaars) werden zo uitgedaagd om zelf een mooi boek te (laten) maken met een knipoog naar de middeleeuwen. 64 gebonden boeken werden vanaf 29 februari 2020 in de Atheneum Bibliotheek Deventer en in de zomer van 2020 in de Bib van Sint-Niklaas tentoongesteld.

11 07 19

Aan de Praagse Karelsuniversiteit opende het 23ste colloquium van de International Reynard Society. Een verslag van dit colloquium door Hans Rijns verscheen in *Tiecelijn* 32. Diverse leden van het Reynaertgenootschap, Hans Rijns, Rik van Daele, Baudouin van den Abeele en Paul Wackers, gaven er een presentatie. Reynaerdiaanse lezingen waren er van Rik van Daele (‘VOSSEN. An expedition in the modern land of Reynard in 2018’), Paul Wackers (‘*Van den vos Reynaerde* in nationalistic and in European perspective’), Irmgard Fuchs (‘Formen der Machtausübung in *Reinhart Fuchs*, *Van den vos Reynaerde* und *Reinaerts Historie*’), Yasufumi Takana (‘Qui poursuit Renart? (*RenR*, vv. 5921 sq.)’), Elina Suomela-Härmä (‘Les incipit du *Roman de Renart*’) en Mara Calloni (‘L’utilisation des structures narratives dans l’analyse de l’histoire génétique du texte: le cas de l’anthropomorphisme dans la deuxième section de la branche XIème du *Roman de Renart*’).

12 08 19

Voor de vierde keer nam het Reynaertgenootschap deel aan de zomercursus Nederlands van het Universitair Centrum voor Talenonderwijs van de UGent en de Taalunie. De deelnemers wonen niet in het Nederlandse taalgebied en hebben het Nederlands niet als moedertaal. De kandidaten zijn universiteits- of hogeschoolstudenten die in het buitenland Nederlands studeren als hoofdvak of bijvak in de bachelor of master of een andere studierichting volgen met Nederlands als aantoonbaar belangrijke component. Van 5 tot 16 augustus kregen ze onderwijs in verschillende niveaugroepen en werden ze ondergedompeld in een cultuurbad met lezingen, uitstappen en workshops. Het programma was zeer gevarieerd: academische lezingen, workshops, auteursontmoetingen, museum- en stadsbezoeken (Den Haag en Gent), een ontmoeting met een gastgezin en korte tweedaagse stages (o.a. Vlaams-Nederlands Huis deBuren, VRT Radio 2, vzw Voetbal in de stad – KAA Gent Foundation, bij krantenredacties en mediahuizen). Op 12 en 13 augustus kwamen de Roemeense Bianca-Elena Popa en de Poolse Karolina Kachaniak voor een tweedaagse stage naar het Waasland. Op de eerste dag verbleven ze bij het Reynaertgenootschap en op dag twee draaiden ze mee in de bibliotheek van Sint-Niklaas. De Reynaertdag was een intensieve dag van gesprekken en bracht het gezelschap o.a. nabij de Boudeloabdij in Klein-Sinaai, in Daknam (waar de picknicktafel aan het beeld 'De troon van Nobel' door de dreigende regen precies op tijd werd ingeruild voor een koffie bij Julocke, de brasserie op het dorpspleintje), Belsele en Sint-Niklaas. Het resultaat van de stage is te zien in een poster van de beide studenten die werd geplaatst op de website van de Taalunie. Zie: <https://taaluniezomercursusnederlands.files.wordpress.com/2019/08/reynaertgenootschap.pdf>.

30 08 19

In Daknam ging het massaspektakel *Madocke* in première. Om zijn vijftigjarige jubileum te vieren, enceneerde de plaatselijke Reynaertkring een indrukwekkend openluchtspektakel aan de oevers van de Durme. Frank Pollet schreef het scenario met een knipoog naar het Reynaertverhaal en de 'robotfoto' van de Reynaertdichter van Rik van Daele (zie *Tiecelijn*, 2005, p. 179 e.v.). De bezoekers maakten kennis met het fictieve leven van 'Willem die Madocke maecte', die een opgemerkt bezoek aan het middeleeuwse Daknam bracht. Na een boeiend kijkstuk in een regie van Stijn de Wolf verlieten de toeschouwers

het pittoreske Reynaertdorp met één zekerheid: zij wisten nu voor eens en voor altijd wie Madocke was. *Madocke* werd gespeeld op 30 en 31 augustus en op 5, 6 en 7 september.

5 10 19

De Kioldrechtse Fotoclub 9130 koos het beeld 'Free Foxes' van kunstenaarres Caroline Coolen als onderwerp voor een tentoonstelling rond slechts één beeld. Het was verrassend te zien hoe elk lid van de club een andere interpretatie aan hetzelfde kunstwerk gaf. De beeldengroep stelt een landschap voor met een menselijke figuur en drie vossen. Het werk benadrukt de ruimte. De mens is herleid tot een anoniem silhouet, maar de vossen zijn sprekend aanwezig. In een verder volledig bronzen compositie kregen ze van Caroline Coolen een mooie rode vacht. De locatie van het kunstwerk is een desolaat open vergezicht aan de Groenendijk in Meerdonk (Sint-Gillis-Waas). 'Free Foxes' wordt vaak als visuele voorstelling voor het 'zoete Land van Waas' gebruikt. De tentoonstelling vond plaats in de Foyer van cultuurcentrum Ter Vesten in Beveren van 5 oktober tot 24 november.

6 10 19

De Sint-Niklase Harmonie De Toekomst bracht haar jaarlijkse concert in de stadsschouwburg van Sint-Niklaas onder het thema 'Er was eens ...'. Onder leiding van dirigent Henri de Roeck werden onder andere drie beestige werken uitgevoerd in een combinatie van woord (met verteller Eriek Verbeecke), beeld (live tekenen van Koen Aelterman) en muziek: *De fabel van de krekel en de mier* (van Luc de Vleeschhouwer), *De gelaarsde kat* en *About Reynard the Fox*, een recente compositie van Kevin Houben. Het Reynaertgenootschap woonde een van de repetities bij. De uitvoerders ontvingen een exemplaar van *Vossensprongen* en luisterden naar een korte vertelling van het Reynaertverhaal.

21 10 19

De Reynaertbank aan de rotonde in de Klingedijkstraat in De Klinge werd in zijn oude glorie hersteld en dit werd gevierd met een kleine bijeenkomst van de gemeentenotabelen. Het is een exemplaar uit een reeks rustbanken die in 1955 geplaatst werden langs de Reynaertroute. Elke rugleuning is voorzien

van twee verzen uit de *Reynaert* met bijbehorend tafereel. Het ontwerp en de schildering van het tafereel en de verzen in gotisch schrift werden uitgevoerd door Romain Goeters (1916-1996). Kunstenaar Myriane Matthys, die ook al de bank in Daknam onder handen nam, startte een gedetailleerde zoektocht naar het originele ontwerp met de juiste vormgeving van het tafereel, de gotische handgeschreven tekst en het exacte kleurenpalet. Schepen van Toerisme Marita Meul: 'Deze banken [...] vormen waardevol Waas erfgoed. De bank werd daarom vervangen met veel respect voor de originele bank van meer dan 60 jaar geleden.' (Bron: *Het Nieuwsblad*.) Deze zitbanken zijn inderdaad uniek literair erfgoed. Waar anders vinden we in de publieke ruimte nog sporen van een vroeger taalstadium, hier het Middelnederlands, in een modern jasje terug?

27 10 19

De zesde stiltewandeling van het Reynaertgenootschap vond op de Dag van de stilte plaats in de buurt van Fort Bedmar in De Klinge, vlak bij de Koningsdijk, de grens tussen Nederland en België. De ingrediënten van de tocht zijn bekend: een korte historische toelichting bij de omgeving en de landschapsontwikkelingen, voorlezen uit literaire teksten, een stukje traject dat in stilte wordt afgelegd ... Circa 20 deelnemers kwamen in contact met smokkelaars, Drieske Nijpers, de Tachtigjarige Oorlog, de Dodendraad, Kriekeputte, de Clingse welen, de grens, de kluizenaar en zonderling John Lagae, poëzie van Marie Lundquist, Langston Hughes, Norbert de Beule, Anton van Wilderode, Emma Crebolder (die live voorlas en 's morgens vroeg in Maastricht was vertrokken) en de stilte. Diverse deelnemers, o.a. Eric de Keyzer, Wilfried Maes en Peter Everaers vertelden anekdotes uit hun jeugd en gaven met kennis van zaken informatie. Voor het eerst in zes wandelingen vonden we stilte, niet toevallig in het grensgebied op een zondagmorgen.

15 11 19

In *De Standaard* werd verslag gebracht van een speurtocht naar het gestolen paneel van het *Lam Gods* in een waterput aan het Gentse conservatorium. De Gentse stadsgids Dirk van Nieuwenhuyze was ervan overtuigd dat hij een sterk spoor had naar het gestolen paneel *De rechtvaardige rechters*. De dief verborg of dumpte het paneel volgens de stadsgids 85 jaar geleden in een waterput vlak bij de Sint-Baafskathedraal. De zoektocht naar de Gentse schat bij de Kriek-

putte bracht hem op 152 passen van het Reynaertbeeld op het Sint-Baafsplein bij een waterput die perfect gepositioneerd ligt tussen de kathedraal ('Jean' in de afpersingsbrieven) en de arend op de Zandberg ('oiseau'). Het parket was op de hoogte van de hypothese, wat medio november resulteerde in een zoektocht van het Technical Support Team van Zeebrugge om met een camera en sonar de waterput te onderzoeken. Er werd wel een houten paneel gevonden, maar dit bleek het vroegere deksel van de waterput te zijn. Toch blijft Van Nieuwenhuyze overtuigd dat hij in de goede richting zoekt: 'Laat ons niet vergeten dat de vermoedelijke dief Arsène Goedertier organist was en hier een orgelcentrum was gevestigd. En in zijn bureau is een sleutel gevonden die nergens op paste. Misschien de sleutel van de Achtersikkel.' (Het kleine pleintje op een boog-scheut van de Sint-Baafskathedraal dankt zijn naam aan de patriciërsfamilie Van der Sickele, die eigenaar van de gebouwen rond het pleintje was.)

17 11 19

In de Bib van Sint-Niklaas werd *Tiecelijn* 32 voorgesteld. Gastspreker was Niels Schalley van de Phoebus Foundation / Antwerpen die in zijn bijdrage 'Van kreupele bisschoppen, geuzenemblemen en lepralijders' de 'Vossenstaartenproblematiek in de schilderkunst van de Zuidelijke Nederlanden (circa 1550-1600)' toelichtte. Meer dan honderd aanwezigen luisterden verder naar tussenkomsten van schepen van Cultuur Filip Baeyens, voorzitter Yvan de Maesschalck en hoofdredacteur Rik van Daele. Dichter Paul Demets las *Opsporingsbericht* voor, een gedicht (dat ontstond naar aanleiding van de Tuindagen in het najaar van 2018 in Beervelde met als thema 'Reynaert de vos') dat intussen is opgenomen in *De aangelanden*, een bundel met 64 gedichten die Demets als Plattelandsdichter van de provincie Oost-Vlaanderen begin 2020 publiceerde.

Het nieuwe Tiecelijnnummer bevatte artikels van o.a. Benjamin van Tourhout, Paul J. Smith, Niels Schalley, Jan Amez/Rita Heibaut/Nico van Campenhout en Abdon van Bogaert, allen auteurs die voor het eerst in *Tiecelijn* publiceerden.

22 11 19

In 2019 verloor de Orde van de Vossenstaart een van zijn meest erudiete, eminente en meest gevatte en beminnelijke leden. Gaston Durnez, journalist, essayist, dichter en cursiefesschrijver werd 91. Hij werd samen met bibliofiel Wim Gielen in 1994 opgenomen als ridder in de Orde van de Vossenstaart. Meer dan eens hield hij in kasteel Wissekerke in Bazel of op de Reynaertzolder in de Spaanse getijdenmolen in Rupelmonde een gevatte, reynaerdiaanse toespraak. In 2001 gaf hij in Stekene de negende Herman Heyselezing over 'De activistische Reynaertbewerking Boudewijn in het gehele oeuvre van Timmermans'. *Felix Timmermans. Een biografie* (2000) was een van zijn grote monografieën. Durnez was initiatiefnemer en redacteur van de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*. Boeiende autobiografische werken van Durnez zijn: *Vroeger waren wij veel jonger* (2008) en *De bolhoed van mijn vader* (2015).

Durnez werd in 1928 in Wervik geboren en was de zevende zoon van een arbeidersgezin met elf kinderen. In zijn jeugd maakte hij kennis met de Katholieke Arbeiders Jeugd van kanunnik Jozef Cardijn. 'In de KAJ kregen wij lessen over zelfbewustzijn en dat was voor ons totaal nieuw. En natuurlijk werden ons ook die drie fameuze woorden van Cardijn in het hoofd geprent: zien, oordelen, handelen. Dat zijn trouwens de principes die ook elke journalist voor ogen zou moeten houden, in die volgorde', zei Durnez daarover in *Actief*, het blad van de Gezinsbond, in 2011.

In 1943 ging de vijftienjarige jongeman werken als typist bij Belga. Op 1 mei 1945 begon hij als journalist bij *De Nieuwe Standaard* en in 1953 werd hij redacteur bij *De Standaard/Het Nieuwsblad*.

15 12 19

Het Moerbeekse voorzitterschap van het Intergemeentelijk Project Het Land van Reynaert werd afgesloten met de prijsuitreiking van de Reynaertcartoonwedstrijd van de plaatselijke afdeling van het Willemsfonds (15 september tot 15 november) en een tentoonstelling van de beste dertig inzendingen. Alle inwoners van Moerbeke en mensen die een link met de gemeente hebben, konden deelnemen. De Moerbeekse scholen kregen een extra prijs voor het leerjaar met de meeste inzendingen: een grote cartoon van Steve Michiels die de leerlingen konden inkleuren.